

Широкова Алла Анатоліївна, курсант 2 курсу Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) НАВС
Науковий керівник: старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін та оперативно-розшукової діяльності Прикарпатського факультету (м. Івано-Франківськ) НАВС, кандидат юридичних наук *Максимів О. Д.*

ПРАВОВА КУЛЬТУРА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ В СИСТЕМІ ЗАКОНОДАВСТВА

Кожне суспільство виробляє свою модель правової культури в якій є певна система цінностей, що досягнуті людством у галузі права і стосується правової реальності даного суспільства. В процесі дослідження складу злочину було виявлено його особливу правову культуру і місце в системі законодавства.

Поняття складу злочину – *corpus delicti* – було відоме ще давньоримським юристам, як наукове поняття яке введене в обіг понад дві сотні років тому. Можна було б очікувати, що за цей час викристалізуються основні постулати, що його характеризують. Однак до сьогодні існує більше положень, які дискутуються, ніж загальновизнаних [1, с. 237]

У чинному КК поняття складу злочину не дається, але використовується у чотирьох випадках, а саме: у ч. 1 ст. 2 (як підстава кримінальної відповідальності), ч. 1 ст. 13 (у визначенні закінченого злочину), у ч. 2 ст. 17 (при добровільній відмові), ч. 2 ст. 258³ КК (як умова звільнення від кримінальної відповідальності учасника терористичної групи чи терористичної організації).

Проблемні питання складу злочину досліджувалися багатьма науковцями різних часів. Так, у теорії кримінального права наявні різні підходи щодо переліку та змісту конкретних ознак, які їх утворюють. Наприклад, одні вчені визнають, що об'єктом злочину є суспільні відносини (В. Я. Тацій, М. Й. Коржанський та ін.), інші – що це охоронювані кримінальним правом блага (С. Б. Гавриш) чи соціальні цінності

(Є. В. Фесенко, П. П. Андрушко та ін.). В одних працях потерпілий є ознакою об'єкта складу злочину (Ю. В. Александров, В. А. Клименко), в інших це заперечується (С. Г. Волкотруб, О. М. Омельчук, В. М. Ярін та ін.). Теж саме стосується й емоційного стану, оскільки в одних джерелах він є ознакою суб'єктивної сторони складу злочину (В. М. Короленко), а в інших про нього взагалі не згадують (В. І. Борисов, М. І. Мельник, М. І. Хавронюк). Щодо ознак об'єктивної сторони складу злочину, то в ній окремі вчені пропонують не виділяти знаряддя та засоби вчинення злочину (М. І. Панов) або ж, навпаки, виділяти ситуацію вчинення злочину, як поєднання місця, часу й обстановки (Є. В. Фесенко), а також джерело (В. К. Матвійчук). Складною в розумінні та остаточно не розробленою є проблема причинно-наслідкового зв'язку при вчиненні злочину [2, с. 262–263]. Але на жаль більшість напрацювань можна звести лише до спроби виявити ознаки та елементи складу злочину.

Ще однією проблемою, яка досліджувалась в розрізі цього питання є співвідношення складу злочину із самим злочином. Хоча більшість авторів прийшли до висновку, що поняття злочину і склад злочину тісно пов'язані між собою, але їх не можна ототожнювати, так само як і не можна їх протиставляти одне одному [3, с. 100; 4, с. 118].

У зв'язку із прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України та в відповідності до вимог Концепції реформування кримінальної юстиції поряд із інститутом злочину з'являється інститут кримінального правопорушення, зміст якого нормативно не закріплено ні нормами матеріального ні процесуального права.

Якщо аналізувати норми кримінального процесуального законодавства, то можна виділити дві думки:

1) кримінальне правопорушення – це поняття, що ототожнюється з поняттям злочину. В такому випадку ми підтримуємо думку, що стосується відмежування злочину та його складу і пропонуємо використовувати поняття «склад злочину» або «склад кримінального правопорушення» як тотожні поняття, слова синоніми;

2) кримінальне правопорушення включає в себе поняття злочину і поняття кримінального проступку. В такому випадку слід виділяти окремо «склад злочину» і окремо «склад кримінального проступку». Друга позиція видається більш логічною.

Ці питання потребують негайного вирішення так, як на практиці уже давно застосовуються положення щодо закриття кримінального провадження в разі відсутності в діянні не складу злочину чи самого злочину, а саме складу кримінального правопорушення.

З питанням про відмежування складу злочину та складу кримінального правопорушення зустрічаються викладачі які мають дати обґрунтовану відповідь на це питання не зменшуючи ролі ні кримінального права ні кримінального процесу.

Усе зазначене вище свідчить про те, що проблема складу злочину в кримінальному праві України не є вирішеною до кінця так як відсутні законодавчо врегульовані підходи щодо розуміння складу злочину та складу кримінального правопорушення і відповідно їх елементів та ознак.

Список використаних джерел

1. Навроцький В. О. Склад злочину: юридична фікція чи правова реальність? / В. О. Навроцький // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1. – С. 237–239.

2. Савченко А. В. Склад злочину: проблеми визначення конструктивних елементів та ознак / А. В. Савченко // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1. – С. 261–263.

3. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4-те вид., переробл. і доповн. – Харків : Право, 2010. – 456 с.

4. Фріс П. Л / Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. для студентів вищих навч. закладів. – 2-ге вид., доповн. – Київ : Атіка, 2009. – 512 с.